

Handledning enligt den nya målbeskrivningen för ST

Handledning:

SoS författningssamling (2008:17 Läkarnas specialiseringstjänstgöring):

Handleda: ”Kontinuerligt och i dialogform stödja och vägleda samt även bedöma en medarbetares professionella utveckling”

Handledning är vägledning i syfte att utveckla kompetensen och yrkesrollen hos adepten. Kännetecknande för handledning är att man inte bestämmer skeendet på förhand utan att det får utvecklas efter hand. I handledning ingår också att bedöma ST-läkarens kompetens. Handledningen syftar till att komplettera den kunskapsbas som underläkaren redan har samt att integrera teori och praktik. Handledare och adept vinner tillsammans insikter i den konkreta situationen och identifierar de behov som adepten har. Reflektion är central i handledningen. Handledaren ställer frågor och adepten är den mest aktive.

Handledningen har en nyckelroll i ST-utbildningen! **Handledarens uppgift består i att stödja och kontrollera underläkarens kompetensutveckling och se till att detta dokumenteras.** Tid bör avsättas inte bara för att handledaren ska kunna bedriva själva handledningen utan också för att handledaren ska kunna förkovra sig. Handledning skall vara en pedagogisk merit. **Från och med september 2010 är det obligatoriskt för alla som handleder ST-läkare (ST- och kliniska handledare) att ha gått en specifik handledarutbildning.**

Instruktion

SoS författningssamling (2008:17 Läkarnas specialiseringstjänstgöring):

Instruktion: ”Anvisning från en medarbetare till ST-läkaren om verksamhetsspecifika tekniker eller tillvägagångssätt utan att denne samtidigt ansvarar för ST-läkarens professionella utveckling”

Instruktion innebär stöd och hjälp i ST-läkarens arbetsuppgifter i den dagliga verksamheten och förutsätter att det finns ett rätt svar på problemet. Instruktören ger svar och upplyser om hur man ska göra.

Instruktör: definition och uppgifter

Instruktören visar hur man gör, ger svar och är i interaktionen med adepten den mest aktive. Har inget ansvar att bedöma ST-läkarens kompetens. Instruktionen kan tillhöra en annan yrkeskategori än läkare.

Handledare

SoS författningssamling (2008:17 Läkarnas specialiseringstjänstgöring)

Handledare: ”En person som kontinuerligt och i dialogform stödjer och vägleder samt bedömer en medarbetare avseende dennes professionella utveckling”

ST-läkaren tilldelas en ST-(huvud) handledare (se nedan för uppgifter och roll), som har ansvarar för ST-läkarens professionella utveckling under hela ST tiden. Under varje klinisk placering tilldelas ST-läkare även en klinisk handledare. Se nedan för beskrivning av deras respektive roller och ansvarfördelning.

ST- (huvud) handledare

SoS : ”Verksamhetschefen ska ansvara för att **en** handledare utses för den legitimerade läkare som genomgår specialiseringstjänstgöring (ST-läkaren)”. ”Handledaren ska utfärda ett intyg på blanketten SoSB 45001 som visar att ST-läkaren 1- har tillägnat sig de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som anges i den fastställda målbeskrivningen för den sökta specialiteten, 2- fullgjort minst fem års tjänstgöring under handledning, och 3- använt sig av lärandemetoderna i målbeskrivningen i den mån de avser lärandemetoder som anges i 7§.”

ST-handledaren är den specialistläkare som ansvarar för ST-läkarens professionella utveckling under hela ST. ST-handledaren stödjer och kontrollerar ST-läkarens kompetensutveckling och hjälper till att planera och dokumentera denna. ST-handledaren ansvarar för att fortlöpande bedömningar av ST-läkarens kompetens och professionell utveckling sker och dokumenteras.

ST-handledaren är med i processen att godkänna ST-läkaren genom att skriva på intyg om uppnådd kompetens (SoSB 45001).

Rollen som ST-handledare är komplex! Handledaren är å ena sidan ST-läkarens vägledare och mentor och å andra sidan bedömare av ST-läkarens kompetens.

Den första rollen, som vägledare och mentor går väl ihop med att ge feedback till ST-läkaren under resans gång. Däremot upplever många handledare att det blir konfliktfyllt att vara den som har makt att godkänna eller underkänna ST-läkare efter att under alla år varit den som stöttat och varit mentor.

Bedömning av kompetens kan utföras på två olika sätt, den ena kallas för **formativ** bedömning, den andra **summativ** bedömning.

Formativ bedömning är hjälpmedel för både handledare och ST-läkaren att få till stånd en önskvärd utveckling. Med formativ bedömning menas alla bedömningsaktiviteter som ger information av värde för att förbättra både handledning och lärande. Konstruktiv feedback vid medsittning är ett exempel på formativ bedömning där ST-läkaren fortlöpande får handledarens uppfattning om den egna utvecklingen.

Dokumentation om formativa bedömningar som ST-läkaren har varit föremål för, tillsammans med reflektioner, intyg om godkända kurser och placeringar mm formar så kallad portfölj, som utgör ST-läkarens utbildningsdokumentation.

Summativ bedömning görs i slutet av ST. Syftet är att summera hur långt ST-läkaren har kommit i förhållande till målen för utbildningen. Det resulterar i godkänd eller inte godkänd.

För att säkra kvaliteten i ST och för att stödja ST-handledaren rekommenderar SPF att man i slutet av ST gör en formaliserad värdering, där man går igenom den samlade utbildningsdokumentationen (portfölj).

Av utbildningsdokumentationen ska det framgå om ST-läkaren har uppnått alla målen för specialistkompetens. Den formaliserade värderingen har då karaktär av summativ bedömning.

Det är lämpligt att den formaliserade värderingen görs av en extern bedömare (ex studierektor på annan klinik, eller handledare för annan ST-läkare). På det sättet blir rollen som bedömare förenlig med mentorsrollen för ST-handledaren.

ST-handledarens uppgifter:

- Att träffa adepten regelbundet (minst 1 gång i månad, dock minst två ggr/månad under det första året)
- Att hjälpa adepten att utforma en individuell tjänstgörings- och utbildningsplan.
- Efter att ha identifierat de kunskaper och färdigheter som ska inhämtas, hjälpa adepten att planera hur man ska skaffa sig dessa (tjänstgöring, litteratur, kurser, mm) .
- Att göra sig en bild av starka och svaga sidor hos ST-läkaren och hur utbildningsbehovet ser ut.
- Att hjälpa adepten att utveckla sin yrkesidentitet. Föra samtal om yrkesrollen.
- Föra samtal om etik, förhållningssätt gentemot patienter och personal, mm
- Att ge handledning om ledarskap. Föra in adepten i de ekonomiska resonemang som gäller yrkesverksamheten. Förmedla kunskap om klinikorganisationen.
- ST-handledaren bör inte ha dubbla roller gentemot sin adept, t.ex vara forskningshandledare eller verksamhetschef för ST-läkaren.

Klinisk handledare: definition och uppgifter

Klinisk handledare är specialistläkare som ansvarar för ST-läkarens professionella utveckling under en viss placering. Den kliniska handledaren bedömer fortlöpande ST-läkarens kompetens, t ex genom att utföra medsittningar och skriver även intyg om godkänd klinisk tjänstgöring. SoS föreskrifterna skiljer inte tydligt ST-handledarens roll och uppgifter från den kliniska handledarens.

I föreskrifterna anges dock att verksamhetschefen utser en handledare (ST-handledaren). Uppföljning av de olika kliniska placeringarna (i målbeskrivningen kallade "lärandemoment klinisk tjänstgöring") görs genom intyg utfärdat av "aktuell handledare". Med "aktuell handledare" menas den specialistläkare som handlett ST-läkaren i det kliniska arbetet och personligen sett ST-läkaren "in-action".

SPF rekommenderar att den kliniska handledaren utför minst en medsittning per tjänstgöringsmånad. Medsittning är en metod för att bedöma hur ST-läkaren tillämpar sina kunskaper i klinisk sammanhang och ger direkt information om attityder och förmåga att kommunicera.
